

Teroristický útok v Norsku a širší politické a historické souvislosti aneb o teroristických samozřejmostech

František Roček
Ústí nad Labem – Krásné Březno
2011

Proč jsem sepsal tuto kupu slov, aneb pár úvodních slov před úvodem

Výbuch, a zhruba osmdesát zastřelených a mnoho desítek postřelených, taková je bilance vražedného pátku 22. července 2011 v Oslo v Norsku. Když jsem o útoku uslyšel v onen pátek podvečer poprvé, měl jsem pocit, že se nestalo nic neočekávaného. Prostě se s něčím takovým musí počítat.

Tento základní pocit samozřejmosti (ničeho zvláštního) v souvislosti s tragédií v Oslu jsem v sobotu a v neděli 23. a 24. července rozpracoval v zamyšlení, které můj pocit samozřejmosti, spojený s masakrem v Oslu, vysvětluje.

Z hlediska kontextu dva vražedné údery v Oslo v pátek odpoledne 22. července 2011 se příliš nelišily od tragédie z 11. září 2001 v USA. Vzhledem k tomuto pocitu jsem se vrátil k poznámkám k terorismu z let 2001 – 2003. Proto řada citací je z tohoto období.

Terorismus je v podstatě vítanou záminkou pro ty, kteří mají možnost manipulovat s lidmi, takže z krizových situací a tragédií umí profitovat. Proto z tragédie v Oslo bude mít hlavní profit současná norská vláda a její politický koncept a zastánci tzv. multikulturismu. A tajné služby spolu s policií v evropském quasi kulturním prostoru.

Přes současné velké pozdvižení, útok v Oslu nepatří útok k velkým bezpečnostním problémům. Lze ho kvalifikovat jako průběžný problém – akt jednoho nebo několika málo lidí s minimem prostředků, který je možné kdykoliv opakovat, a nejsou možná efektivní preventivní opatření.

Lze předpokládat, že půl roku bude hledána souvislost bláznivého Nora s dalšími extremisty v Evropě. Stejně tak, že bude snaha lépe popsat, co lze nazvat pravicovým extremismem, aniž to k něčemu rozumnému povede. Snaha nalézt spikleneckou síť napříč pravicově - extremistickou Evropou jen stěží přinese odhalení nějaké zcela cílené sítě kolem bláznivého Nora. Měl jistě řadu sympatizantů, někteří možná tušili, co Nor chce, o čem sní, protože lidé mnohé řeknou i mimoděk, aniž by to přímo řekli.

Co však nelze pominout jako mimořádně důležité, je souvislost mezi islámskými a protestantskými fundamentalisty. V Oslu si podali ruce.

Ale k tomu musím dodat, že fundamentalistická linka musí být vnímána jako nemoc, které podlehnou část věřících v rámci naprosto všech náboženství.

V případě bláznivě střilejícího Nora přece jenom je důležité podívat se na následující:

Podobně jako jsou mediálně známy islámské skupiny, i státní administrativy (například v Saudské Arábii a v Íránu) fundamentalistického netolerantního islámského zaměření vůči jiným typům náhledu na víru v Boha, podobně netolerantně zaměřené jsou i desítky protestantských skupin (kongregací, sekt – vyberte si) v EU a především v Severní Americe.

Protestantismus měl v sobě nesnášenlivost zakódovanou svým způsobem již od dob velkého zakladatele Martina Luthera – který byl nenávisným odpůrcem Židů, tedy z hlediska dnešní mluvy se tvrdě vymezoval antisemitsky. Proto také antisemitská protestantská literatura z doby Luthera a jeho následovníků byla vydávána v době Adolfa Hitlera. (Samozřejmě je nutné dodat, že v dějinách katolictví byly též zřetelné antisemitské prvky.)

V dnešní době boj proti terorismu v USA byl a je silně ovlivněn militantním pohledem na obranu víry, kterou nazývají mylně křesťanstvím. Ve skutečnosti jde spíše o militantně – puritánské sektářské pokrytectví, o kolektivní psychoterapii lidí, kteří podvědomě tíhnou k nějaké zaručené jistotě. Na podobné pozici jsou islámští fundamentalisté. Tzv. protestantské skupiny jsou spíše finančně šikovně působícími účelovými organizacemi. Proto, ačkoliv virus fundamentalismu je přítomen ve všech náboženstvích, v křesťanské náboženské sféře lze nesnášenlivé varianty víry nalézt především v protestantském prostředí, které nemá historicky svazující a korigující sílu původního křesťanského náboženského zdroje – církve z oblasti římského centra, kterou dnes představuje katolická církev, řecko - katolická a do značné míry i pravoslavná církev.

Katolická církev má za sebou historii velmi bohatou na omyly, tragédie i kající návraty zpět k duchu biblického poselství. V katolických dějinách bylo také období určitého džihádu především v dobách křížáckých

válek. Katolická církev, či obecně řečeno tradiční křesťanská struktura, se vyvíjela ruku v ruce s určitým hédonismem. Podporovala kulturu, umění, měla své statky, vinice i pivovary. A tudíž měla i své slabosti, svůj kříž lidských poklesků a hledání kompromisů mezi vírou, mocí a požitkem.

Protestující odštěpenci, čili protestanti, ve svých protestech se vydali směrem k spíše neobřadnímu, na slovu a viditelném činu, založeném naplňování slov obsažených v knize knih – Bibli. Přitom se stali rukojmím politiky, podobně jako kritizovaná původní katolická forma uctívání trojjediného Boha. V puritánských tendencích nakonec spojovali protestanti v Novém Světě v Americe i obchodní úspěch s puritánskou zbožností, a tím s milostí boží. Protože jenom skutečně zbožný může být úspěšný.

Boj o duše, o puritánskou, mnohdy až apokalypticky laděnou víru, kvetoucí především v USA, představuje podobné potenciální nebezpečí jako islámský radikalismus. Jenže protestantský extremismus se projevil v jedné své zlovlné mutaci prostřednictvím dvaatřicetiletého Nora v pátek 22. července 2011 v Oslo jenom nepřímo. Ve svém podivném pohledu na svět si mohl vybrat jinou formu uctívání Bible, aby nějakým způsobem se pokusil vysvětlit svůj zlý čin.

Fundamentalisticky zaměřený mladý muž tím co udělal, vyjádřil krvavý protest proti jinověrcům, kteří jsou v Evropě známí především přes stav islámské jinakosti (a u některých i značné nesnášenlivosti). Z hlediska příčin a následků v každé vystřelené kulce mladého Nora byl zakletý svářící se duch protestantského i islámského fundamentalismu.

Vysvětlení, proč jsem sepsal kupu následujících slov, bylo učiněno na svátek svaté Brigity, patronky Evropy, tedy ve 23. den měsíce července Léta Páně 2011.

Úvod

aneb nic nového se nestalo

Na začátek lze poznamenat, že existuje-li něco jako kolektivní duch velkých společenství, je to duch milosrdný. Schopný předstírat, že dnešek a zítřek budou stejné, pokud ne lepší, než předvčerejšek. Tento duch kolektivního přání roky zastírá, že na scénu vstupuje tragédie.

Proto mnoho lidí do poslední chvíle věřilo, že nenastane druhá světová válka. I dnes kolektivní duše, či duch, atlantské civilizace liberálů a křesťanů na obou březích Atlantiku, věří, že nepropukne krize, kterou nazvou historici později (jakousi) třetí světovou válkou. Věří, že hlavním úkolem dneška a zítřka je především boj proti terorismu.

Z hlediska atlantského kolektivního ducha je nepřijatelné tvrdit, že teroristé, bez ohledu na to, co chtějí, jsou ve skutečnosti sluhou mocností a ekonomických aliancí, na které útočí.

Z žádného činu, tedy ani z masakru v Oslo, z odpoledne v pátek 22. července, nemají šanci mít profit extremisté, ale především politici a bezpečnostní struktury na kterékoliv straně pomyslné ideologické a náboženské barikády.

Z hlediska obecné mravopovědnosti je nepřijatelné tvrdit, že 11. září 2001 došlo v USA ke všední teroristické akci, vymykající se z běžného průměru jen s poněkud vyšším počtem obětí. Stejně nepřijatelné je tvrdit totéž o útoku v Oslo. Přesto, je to tak.

Je nepřijatelné tvrdit, že aktivity teroristů jsou přijatelné, protože legalizují mocnostem nové kolo zbrojení, a zvyšování kontroly nad občany, skrývající se za bojem proti terorismu.

Přijmout tyto teze by znamenalo, že se nemusíme bát terorismu, ale toho, co přijde za 11 či 16 let po současných útocích, na globální mocenské scéně. Boj proti terorismu zakrývá znovuvyzbrojování (a neschopnost zbrojení efektivně využít) u současných mocností. Tím zakrývá i odpočítávání do začátku „třetí“ světové války (jejíž permanentní proto – forma již začala).

Proto je proti morálce doby považovat teroristické útoky z 11. září 2001 v USA či 11. března 2004 ve Španělsku, za všední násilné činy nevymykající se z běžného teroristického „pracovního“ průměru. Zazněly výbuchy a vybuchla i společenská hysterie. Obdobně lze říci o výbuchu a masakru v Oslo 22. července 2011.

„Nic není po 11. září tak, jak bývalo. Zdá se, jako by se svět točil od té doby nějak jinak...“ (Udo Ulfkotte, Hrozba terorismu, Ikar 2003, str. 15) „Evropa už nikdy nebude po 11. březnu stejná. Vyhozením španělských nádraží do povětří teroristé tyto iluze rozptýlili a učinili kontinent méně naivní a méně křehký,“ napsal v březnu 2004 po výbuchu list Izvěstija.

Ve skutečnosti útoky tohoto typu byly (z pohledu roku 2001) očekávané. Odborníci věděli, že se jim pravděpodobně nedá zabránit. Věděli také, že následky útoků z dlouhodobého hlediska budou výhodné pro zvýšení bezpečnosti napadené země. Také věděli, že aktivita teroristů od první poloviny devadesátých let stoupá, ale převážně jenom v muslimské oblasti. Separatistické snahy v různých oblastech světa vůči tamní státní moci jsou naproti tomu jen průběžnými problémy vyplývajícími z boje o moc a kořist.

Pokud jde o muslimský terorismus, představuje pouze viditelné zplodiny rozžhaveného tavícího kotle islámské oblasti. Svět islámu je politicky i nábožensky nejednotný podobně jako svět křesťanů.

Střelba v Oslu 22. července 2011 signalizovala nepřímo i obavu řady Evropanů z evropské chaoticky naivní oficiální orientace EU.

V roce 2005 jsem na toto téma měl rozhovor se Zdeňkem Radvanovským, historikem a děkanem Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Tehdy, 7. července 2005, otřásly Londýnem výbuchy islámských teroristů.

Bez dalších komentářů zde přetiskuji část rozhovoru, který vyšel v tisku po tomto útoku:

Otázka: Proč k útokům dochází?

Odpověď: Existuje velká mlhovina motivů vedoucí k terorismu. Teroristé často využívají chudoby a náboženství, ale problém je širší. Spojnicí je nenávisť. Můžeme se poučit z minulého století. Politická nebo náboženská idea je zástěrkou pro agresi, pro ovládnutí co největšího hřiště. Platí to od pravěku. Začátkem dvacátého století zvítězila idea komunismu v Rusku. Tato idea klíčila v masách v mnoha evropských státech, ale jen v carském Rusku se dostala k moci. A od roku 1945 expandovala i mimo carské Rusko přejmenované na Sovětský svaz. Po první světové válce v Evropě také klíčila fašistická idea. Dostala se k moci v Itálii a potom i v Německu. Komunistická a fašistická idea zvítězily ve státech, které měly velmi silné mocenské ambice. Proto se dále rozšiřovaly násilím. Podobná situace je dnes v oblasti islámu.

Otázka: Islám se tedy nachází ve stejné situaci jako fašismus v třicátých letech?

Odpověď: V podstatě ano, ale v jiných souvislostech. Neexistuje silný islámský stát, který by byl schopen začít diktovat okolním státům. Existuje obecná vůle prosadit islám jako vůdčí myšlenku za každou cenu. K tomu dnes slouží především imigrace, tedy pátá kolona, jak se říkalo ve Španělsku fašistickým stoupencům uvnitř země. Pátou kolonou jsou dnes přistěhovalci do Evropy, kteří se odmítají integrovat do evropského kulturního prostředí. Západoevropské státy nerady, ale dnes již otevřeně přiznávají, že snaha po integraci imigrantů selhává. Demokratický systém umí islamisté využít pro politickou i teroristickou pátou kolonu.

Otázka: Jaký to má vztah k londýnským explozím?

Odpověď: Ustupuje se fundamentalistům tím, že se nepožaduje po přistěhovalcích integrace. Čili kritériem toho, zda mohou zůstat v Evropě, by měla být znalost evropských hodnot a jazyka země, kde chtějí žít.

Otázka: Existují vůbec nějaké evropské hodnoty?

Odpověď: Samozřejmě, že nejsou pro život podstatné, podobně jako islámské hodnoty. Islám lpí na mnoha rituálech. Jejich vypuštěním zůstává lidský život i nadále lidským. Totéž platí o křesťanských ideách či rituálech. Bez rituálů zůstává lidem liberální slušnost.

Otázka: Proč by Evropa měla lpět na evropských rituálech či postojích křesťanského charakteru?

Odpověď: Tím by se chovala alespoň částečně recipročně proti islámským státům. Nikdo si neuvědomuje, že státy, ve kterých je islám státním náboženstvím, jsou vlastně Německem koncem třicátých let dvacátého století. Tam, kde nějaká idea přehluší všeobecné podmínky lidství, začíná tikat časovaná bomba agrese.

Otázka: Evropská ústava ale nepředpokládá, že by byly v EU preferovány křesťanské hodnoty.

Odpověď: V tom je klíčový problém. Korektní Evropa se nechce vymezovat vůči náboženstvím a kulturám, které nejsou evropské. Jenže mimoevropské kultury přistupují k Evropě jako k dlužníkovi, který má platit za svůj rozvoj a rozkvet založený na koloniálním ovládnutí takřka celého světa. Evropa se stává kořistí svých bývalých kolonií, aby si zachovala takzvané liberální tvář. Podobně, ale tehdy v jiných dějinných souvislostech, evropské státy předstíraly jakousi zdrženlivou slušnost vůči Itálii a Německu v třicátých letech a v roce 1938 ztratily faktický vliv nad událostmi. Skončilo to strašlivě devastující válkou.

Otázka: Ale co bude dál? Zatím teroristé 7. července proměňovali Londýňany v mrtvolky.

Odpověď: Jediným lékem je nucení státních administrativ, aby likvidovaly ve svých zemích fundamentalistické agresivní kultury. Pokud je k tomu neislámské země nedonutí, všechna bezpečnostní opatření budou jen dobrým kšeftem pro zbrojní firmy a bezpečnostní agentury, aniž by to mělo valný smysl. Netolerantní islamisté jsou prostě bolševici dvacátých let nebo oddíly SA a později SS třicátých let, ale v jiném ideologickém a politicko – náboženském stříhu. Pokud islámsky orientovaný stát vyžaduje poslušnost státnímu náboženství, je v situaci Německa jeden jediný den před přijetím rasistických norimberských zákonů, které skončily holocaustem. Pokud se vůči těmto státům nebudeme takto tvrdě vymezovat, zvítězí oni.

Otázka: Zvítězí oni – znamená to, že nás převálcuje agresivní islám?

Odpověď: Přinejmenším nám vnutí stav na úrovni roku 1938. Budou vnucovat Evropě antiliberální normy minimálně na územích, kde získali politickou převahu. Tyto tendence můžeme již dnes sledovat v Turecku, Albánii, Kosovu, Bosně.“ (Konec citace)

A co vidí muslimové? Pnutí v islámském vidění světa je pochopitelné. Islámský svět je v méněcenném postavení. Není reprezentován zatím žádnou mocností. Větší míru důstojnosti jim zajišťují především ropná naleziště na území některých islámských států.

Situace se může změnit v dalších letech kvůli naivně oslavovanému pseudo pokroku tzv. arabské revoluce v islámsky orientovaných arabsky hovořících zemích na břehu Středoziemního moře. Sice došlo k odstranění autoritativních režimů od Tuniska přes Egypt k Libyi, ale neznamená to pokrok, spíše bezpečnostní riziko. Prudce se zvýšily šance militantních islamistů dostat se k moci. Arabské státy ve Středomoří se stanou pro liberálně – křesťanský prostor EU do pěti let viditelným bezpečnostním rizikem. A rizikovost se bude stále zvyšovat. (Poznámka z roku 2021: V letech 2015 – 2016 došlo k invazi nelegální islámské migrace do EU.)

Z tohoto pohledu současný islámský terorismus je jen částečně organizovaným odporem proti méněcennému postavení. Mocnosti si to uvědomují. V rámci boje proti terorismu si chtějí přerozdělit vliv nejen v muslimských oblastech, ale ve světě. Proto NATO zcela naivně podporovalo povstalce proti libyjskému režimu plukovníka Kaddáfího.

Jak je možné definovat přínos terorismu z pohledu let 2003 a 2011:

Terorismus poslouží dosavadním a budoucím mocnostem, ale velmi málo muslimskému světu, resp. jeho obyvatelům – tak bylo možné hodnotit protiteroristické akce západního světa v roce 2003.

Terorismus poslouží komukoliv, kdo dokáže ovládnout masy (dav) a předložit jim (jakýkoliv) atraktivní program - tak bylo možné hodnotit protiteroristické akce z pohledu roku 2011.

Z těchto důvodů není podstatné, co se stalo 11. září 2001 v USA a 11. březen 2004 ve Španělsku, a v podobných případech. Jsou to jenom dobře využitě epizody. Není ani důležité jakou má dnes která mocnost sílu, protože

bude docházet k ještě těžko definovatelným, ale postupně, a možná proto skoro neviditelně, k velmi dramatickým, proměnám.

V nadcházejícím dělení světa se bude jednat především o Čínu, EU, Indii, Japonsko, Rusko, USA – z hlediska září 2001, kdy došlo k teroristickému božím dopuštění v New Yorku a ve Washingtonu. Jisté je, že administrativa některých států situaci svrchovaně využila k upevnění svého vlivu boj proti terorismu.

Z pohledu roku 2011 je využití terorismu stále v kurzu – a budu v kurzu nejen v rámci politických triků Číny, EU, Indie, Ruska a USA, ale i prakticky kterýchkoliv států v Asii. A také v rámci nového uskupení BRIC a poněkud nesourodé Šanghajske organizace spolupráce.

Ekonomicky stále silící skupina BRICS - Brazílie, Rusko, Indie, Čína a Jihoafrická republika – se informuje o svých zájmech a postupech teprve několik let. Později i Šanghajske organizace spolupráce účelově zahrnující státy geograficky a politicky navázané na Rusko a Čínu.

Nelze se proto divit, že v druhé polovině prvního desetiletí 21. století největší nákupy zbraní prováděla Indie, Čína, Jižní Korea a Pákistán.

1. Den samozřejmosti - 11. září 2001

Ve výroční den leteckých atentátů z 11. září v New Yorku a ve Washingtonu, komentáře v českém tisku k výročí byly bezobsažné, překlady zahraničních mudrosloví obdobně. Obdobně nudné budou články také po útoku z 22. července 2011 v Oslo. Co se stalo, že reakce připomínaly tuctová kázání recyklující stále stejné obrazy a nabádání?

Podívejme se na tragédii z roku 2001. Příčinu lze hledat v samotném 11. září. Žijeme v klamu, že 11. září se stalo něco mimořádného. Nečekaný útok vzbudil při první informaci překvapení nebo údiv.

Překvapen byl ten, kdo s podobnou událostí do budoucna počítal, ale nevěděl, že k útoku dojde právě již dnes ne až pozítří. Překvapením bylo jenom konkrétní místo a čas.

Údiv vzbudila zpráva v případě, že vidíme náhle novou scénu. Přitom si neuvědomujeme, že není nová. Pouze pro nás byla za oponou a opona se 11. září 2001 zvedla. Udiveni byli ti, kdo trpěli iluzemi o světě, v němž žijí. Překvapení v sobě nenese nové poznání, ale uvědomění si, že očekávaná událost se skutečně stala a právě v tento okamžik a zde. Za překvapením je pocit samo – zřejmého. Jev je samo – zřejmý v okamžiku, kdy si uvědomíme, že byl a je součástí světa a byl očekáván.

Pokud ve slově samo – zřejmý odstraníme pomlčku, ztratí se naléhavý význam slova. Slovo znamená, že něco je samo od sebe již tím, že existuje v určitém kontextu, „samo o sobě“, tedy „samo“ jako takové, nositelem zásadní informace, tedy „zřejmé“.

V roce 2001 podepsalo Rusko a Čína mezistátní smlouvu, ve které se mj. dohodli, že si budou oba státy pomáhat v boji proti extremismu. Proto boj vyhlášený extremismu v USA po 11. září 2001, nebyl žádným milníkem v protiteroristické činnosti, ale opatřením, které realizovaly, ale bez velkého humbuku i jiné mocensky orientované státy.

V událostech 11. září 2001 termín „samozřejmost“ hraje důležitou úlohu. V ten den bylo samozřejmé, že letecký útok teroristů byl očekávaným projevem zvyšování technických možností teroristů. V literatuře se vize tohoto typu objevovaly již v předchozích letech. Útok nebyl výjimečným, ale typickým (samo – zřejmým) teroristickým útokem s minimem inovací.

Pouze organizačně byl útok daleko složitější. Nejednalo se o zaparkování aut naložených výbušninou, ale o synchronizovaný únos několika letadel. Útok se zdařil jen částečně - cíle dosáhla pouze tři ze čtyř unesených letadel. Ale pouze dva ze tří úderů letadel byly dostatečně ničivé. Výsledek útoku byl z hlediska nasazení úderných sil jen průměrně úspěšný čili standardní.

Ochrana proti únosu letadel byla tehdy také standardní (samozřejmá). Co následovalo po útoku bylo též samozřejmé. Politické reakce byly samozřejmé, čili standardní, běžně teatrální, tedy univerzální. Stačilo vyměnit datum a místo tragédie, vypustit či upravit pár vět, a projevy byly použitelné i v případě 11. března 2004 či 22. července 2011.

Také následný útok na Afghánistán byl samozřejmý, i útok na Saddámův Irák byl očekávaný, a tudíž samozřejmý. Také užší spolupráce Ruska a USA v protiteroristických aktivitách je samozřejmá. Také je samozřejmý tvrdší pohled Ruska na budoucnost, tedy i na spolupráci s USA. Spolupráce nevylučuje budoucí konfrontaci s USA. Je nutné se na ni připravit, přitom ale konfrontace může hrozit z Číny. Je nutné reagovat flexibilně, a využít každý typ varování a intervence, včetně využití k tomu boje proti terorismu.

To vše lze vystopovat po 11. září 2001, aniž by bylo třeba použít nějakých dramatických obrazů. Není pravda, že nic není po 11. září tak, jak bývalo. Je to stejné, ale s použitím nové rétoriky – protiteroristické.

2. Základní iluze

Po 11. září 2001 se nezměnilo nic, pouze si politici oddechli, že mohou skončit s maškarádou, ze které nevěděli jak ven. Již nemusejí předstírat, že od roku 1990 začalo období mírové spolupráce a porozumění. Konečně se mohou veřejně připravovat na další vojenskou konfrontaci. Nelze vyloučit střet nově rostoucích mocností, o jejichž poměru sil zatím není rozhodnuto. Budoucnost je opět ve znamení růstu nejistoty a proměnných.

Mírová mystifikace z počátku devadesátých let politikům v bezpečnostní oblasti svazovala ruce. Nemohli dělat nic jiného, než mírovou potěmkinovskou vesnici podporovat, protože začátkem devadesátých let založili svoji politiku na nové budoucnosti, na novém mírovém zítřku. Předstírali, že dosáhli mírového zhroucení SSSR a východního socialistického bloku, a začíná tím nová perspektivnější éra. Oni byli nositeli tohoto světla plného míru. Slibovali novou kvalitu života a mezinárodní spolupráce.

Ve skutečnosti ohniska regionálních sporů zůstala, pouze ztratila své dosavadní sponzory – soupeřící dva mocenské bloky. V tom ale není hlavní problém. Války v jugoslávském prostoru, místní genocidy a drobné války v Africe, hysterie islámských teroristů, několik desítek separatistických hnutí na pomezí Ruska a v Asii, to vše jsou pouze provozní potíže. Nic více, než běžná součást politické transformace po rozpadu bipolárního světa východního a západního bloku. K tomu hraje velice hlasitě všem na očích kapela mírových operací. Slibovali novou kvalitu života a mezinárodní spolupráce, a mírové operace slouží spíše jako účelové a dobře viditelné alibi.

2.1. Pandořina skříňka mocností

Problém je zcela jinde. Rozpad východní socialistické říše uvolnil cestu k rychlejšímu zvyšování vlivu nově se formujících mocností. Snižuje se síla EU, kde jsou organizovány bývalé velké koloniální mocnosti světa, a připravuje se nové přerozdělení vlivu ve světě. Neznamená to nutně, že musí dojít k válečné konfrontaci. Žádná z mocností si to nepřeje, protože to škodí obchodu. Ale musí být připravena, kdyby k takové situaci došlo, aby měla dostatek odstrašující síly k válečnému střetu. Zároveň si žádná politická reprezentace po roce 1990 nedovolí vojenské výdaje obhajovat přípravou na válku. Mírové operace jsou příliš komorní záležitostí. Celosvětový boj proti terorismu je naopak záminkou ideální.

Trapné ale je, pokud to někdo vezme vážně, a začne objednávat příliš mnoho „protiteroristické“ techniky. Iluzi propadly například někteří noví členové NATO, státy bývalé tzv. východní Evropy, včetně České republiky.

2.2. Útok z 11. září 2001 byl očekáván

Oslabování nepřítele nečekanými násilnými akcemi zná lidské společenství od starověku. Proto byly údery, jako z 11. září 2001, očekávány. Otázkou spíše je, proč k úderům nedošlo dříve než 11. září 2001? Např. irská IRA mohla výbuchem lodi naložené trhavinami těžce zasáhnout Londýn, nebo s letadlem „rozebrat“ některou z londýnských dominant již v sedmdesátých či osmdesátých letech.

V dubnu 2004 se v americkém tisku objevil rozhovor (tradičně s nejmenovaným papalášem) o tom, že varování před útokem bez zcela konkrétních stop mohla být jen rámcová. CIA prý již od roku 1995 varovala před nebezpečím atentátů, které by mohli v USA provést muslimští extremisté jako mstu za podporu poskytovanou USA Izraeli a za americkou vojenskou přítomnost v Saúdské Arábii. Varování byla údajně obsažena ve výroční zprávě CIA za rok 1995 a v následujících zprávách. I když zpráva za rok 1995 ještě neuváděla zakladatele mezinárodní teroristické sítě Al-Káida Usámu bin Ládina, upozorňovala na možnost, že muslimští extremisté zaútočí na letadla a na symbolická místa v New Yorku a ve Washingtonu. Zpráva se prý výslovně zmiňovala o newyorském Wall Streetu a o jeho finančních institucích, také o úředních budovách, jako Bílý dům ve Washingtonu.

Pokud skutečně tyto názory ve zprávách CIA byly, jednalo se o obecné prognózy, o samozřejmé vidění hrozeb, o průběžné obavy.

Obecně, v literatuře se vyskytovaly vize podobných útoků, a byly v podstatě technicky logické pro ty, kteří uvažovali o způsobu, jak citelně zasáhnout nepřítele pomocí nenápadných technických prostředků.

2.3. Faktor průběžnosti

Zajištění bezpečnosti 11. září 2001 bylo kritizováno jako nekompetentní s velkými rezervami ve zpravodajské činnosti a v koordinaci bezpečnostních složek. Domnívám se, že do jisté míry neprávem. Bezpečnostní opatření byla průměrná a průběžná. Tedy samozřejmá.

Systém bezpečnosti a rozhodovacích pravomocí funguje ve státě, tedy i v USA, průběžně na pokraji nezamýšlené konspirace, protože zájmy různých názorových a profesních (oborových) skupin rozhodovací sítí organizace (na úrovni vládních orgánů, ministerstev, specifických organizací jako CIA, FBI, jednotlivých států

federace a regionálních organizací státní správy a samosprávy) natolik zatěžují, že nedostatečná spolupráce státního aparátu se jeví některému pozorovateli třeba jako konspirace.

Mnoho náhodných selhání, opomenutí, povrchních analýz, nekompetentních a pasivních přístupů ke zdrojům informací, ale i přílišné horlivosti v nevhodný okamžik, to vše může vytvářet obraz konspirativní akce, umožňující teroristům, aby učinili něco hrozného, co se dá využít jako záminka k dramatickým bezpečnostním opatřením a odvetám, které by jinak nebyly státním aparátem realizovatelné.

Nelze zapomínat na to, že z oficiálních zdrojů jsou financovány instituce, o jejichž činnosti se takřka nic nedozvíme, nejde o zpravodajské služby, ale správně řečeno o tajně pracující zpravodajské služby. Co funguje v režimu utajení, směřuje aktivity včas na správné místo mnohdy jen nahodile, v rámci utajeně regulovaného (tedy mnohdy i chybně regulovaného) utajeného přerozdělování utajených informací mezi utajovaně pracujícími informátory a stejně utajovaně pracujícími analytiky.

Tím režim utajování generuje průběžně utajovaná chybná hodnocení a rozhodnutí.

Desetičlenná nezávislá komise vyšetřující okolnosti teroristických útoků z 11. září byla zřízena v roce 2004 a vydala velmi obsáhlý materiál. Připomeňme jenom několik drobností: Ředitel zpravodajské služby CIA George Tenet před komisí uvedl, na otázku, proč vláda nepodnikla žádné konkrétní kroky, když ke konci července 2001 bylo zřejmé, že se chystají mnohočetné teroristické útoky proti americkým cílům, odpověděl, že americká špionáž předpokládala útoky, které budou směřovat spíše proti americkým zájmům na Blízkém východě.

Např. deník The New York Times 10. 2. 2005 informoval, že americký Federální úřad pro letectví (FAA) byl řadu měsíců před teroristickými atentáty z 11. září 2001 mnohokrát varován před nebezpečím únosů letadel a sebevražedných útoků, a to částečně dokonce vlastním bezpečnostním oddělením. Na varování však nijak nereagoval a v praxi odbavování na amerických letištích se nic nezměnilo. FAA dostala jen v období od dubna 2001 do 10. září 2001 celkem 52 různých upozornění, v nichž je zmiňována teroristická organizace Al-Káida nebo její vůdce Usáma bin Ládín. Úřad se však více věnoval problematice odstraňování zpoždění v letecké dopravě, než její bezpečnosti a kontrole provozu. FAA obvinění z podcenění těchto varování odmítl s tím, že byla příliš nejasná a neumožňovala tedy přijmout konkrétní opatření.

Obecná varování nez kvalitní činnost bezpečnostního systému. Nemají motivační charakter. Naopak po sérii obecných varování se berou tato varování jako běžná informační kulisa. Obecná opakovaná varování vytvářejí jen obecné alibi. Čili s nulovým významem.

2.4. *Prevenční svazoval orwellovský syndrom*

Teroristický útok musíme posuzovat očima okamžiku, kdy k němu došlo. V poklidném 10. září by byla protiteroristická opatření na letištích v USA následně přijatá po 11. září naprosto nepřijatelná. Křičela by orwellovským syndromem. Byla by označována za hysterii bezpečnostního aparátu. Nebyl hmatatelný důvod k mimořádným bezpečnostním opatřením.

Možná by museli hlavní protagonisté velmi tvrdých bezpečnostních opatření odejít ze svých funkcí – protože k žádné teroristické akci nedošlo. Atentátníci by se stáhli a nikdo se tudíž o jejich akci nedozvěděl. Kdo by něco takového v klidné 10. září 2001 riskoval?

Také opatření kolem Vánoc 2003 by byla pokládána 10. září 2001 přímo za absurdní, neamerická, antidemokratická, za naprosto hysterická a xenofobní, protože strach z teroristických útoků byl tehdy vybuzen do té míry, že některé lety byly rušeny či výrazně zpožděny, na mnoha místech jsou bezpečnostní opatření mimořádně přísná. Kromě toho v USA začaly s odeíráním otisků prstů a fotografováním cizinců.

Orwellův román „1984“ popisuje stát absolutního špohování. Od této představy je odvozen

Orwellovský syndrom: Jde o každé opatření, které omezuje svobodu člověka více, než strach z toho, co by se mohlo stát, kdyby nepříjemné bezpečnostní omezení neexistovalo.

To platí v rovině vnitřní i vnější (vojenské) bezpečnosti, ekologické i občanských svobod.

Opatření z 11. září 2001, tedy před únosem letadel, je proto nutné hodnotit jako běžná (samozřejmá). Nic nenasvědčovalo tomu, že se právě připravuje několik skupin sebevrahů na teroristickou misi. Z hlediska bezpečnostních opatření fungoval všední organizační volnoběh. Již týdny a měsíce předtím došlo k nedostatečnému vyhodnocování (či přehlédnutí) detailních informací uvnitř informační sítě (CIA, FBI a dalších mírně dobročinných spolků), které by jinak mohly vést k odhalení atentátníků. Nedostatečná součinnost speciálních služeb není fatální, ale samozřejmá čili běžná chyba v systému. A bude se vyskytovat i nadále.

2.5. *Organizační volnoběh*

Každý řídicí systém pracuje dlouhodobě na organizační volnoběh. Vykazuje průměrné aktivity, tedy i průměrný sběr, vyhodnocování a předávání informací. To platí také o činnosti bezpečnostních služeb.

Průměrná činnost vzbuzuje i iluzi vývoje zaváděním technických inovací a přijetím opatření reagujících na stížnosti a zjištěné chyby. Průměrná činnost neškodí systému, ale nemusí vést k jeho rozvoji. Většinu energie spotřebovává v rámci vyhledávání a řešení běžné (průměrné) odchylky od norem bezpečnosti. Zcela mimořádné ohrožení nemusí systém zachytit, protože jeho signály se na první pohled mohou jevit jako všední (nebo

informačně nepodstatné) aktivity. Proto bylo možné úspěšně provést letecký útok dopravními letadly na budovy WTO a Pentagon. Proto také sklenáři a pohřební služby měly o práci postaráno i 22. července 2011 v Oslo. Ani všední míru kontroly pasažérů na letištích osudného 11. září 2001 nelze nikomu vytýkat. Vyšší stupeň ostrahy byl nepřijatelný, protože nehrozilo konkrétní nebezpečí. K útoku mohlo dojít kdekoliv a kdykoliv. Kromě toho by i zvýšená ostraha nemusela na letištích vést 11. září k identifikaci teroristů před vstupem do letounů. Pronesení plastových nožů by ani při zvýšené ostražitosti nemuselo být problémem. Madridský útok z 11. března 2003 přinesl daleko méně obětí, ale je stejného typu. Nebylo možné mu zabránit jinak, než shodou vzácných náhod, k čemuž nedošlo. Nebyl důvod narušit mimořádnou mobilizaci organizační volnoběh bezpečnostních orgánů. A útok v Oslo? Lze uvést totéž: Nebylo možné mu zabránit jinak, než shodou vzácných náhod, k čemuž nedošlo.

Po 11. září 2001 byly bezpečnostní orgány USA a dalších států vysoce motivovány k boji proti teroristům. Přesto i stále rozsáhlejší a hektická činnost se dostává do roviny „hektického volnoběhu“. Systém si zvykne na vyšší obrátky, na komplexnější analýzy možných signálů nebezpečí. Proti organizačnímu volnoběhu není obrana. V severovýchodních zemích Evropy vzrůstá počet muslimů, kteří si myslí, že není nad jejich víru, a vztekají se, když někdo uveřejní karikaturu ukazující na jejich údajného proroka Mohammeda. Nebo berou jako urážku víry, že vojáci NATO, tedy i z Norska, se potulují v Afghánistánu.

Také vzrůstá počet ultra – nacionalistů, kteří cítí, že cizinci z muslimských zemí představují v jejich zemi nebezpečnou pátou kolonu, potenciální nebezpečí pro stát.

Jestli bomba vybuchne z rukou muslimského radikála nebo ultra nacionálního seveřana je z tohoto nadhledu otázkou náhody. Záleží na tom, který blbec udeří dříve.

Aneb jak jsem již uvedl: Systém si zvykl na vyšší obrátky, na komplexnější analýzy možných signálů nebezpečí. Ale která informace je právě nejcennější, doslova smrtelně důležitá? To lze těžko zjistit. Množství informací narůstá. Ve vzrůstajícím tempu zůstávají přitom stejné otázky o informacích: Která je cennější, závažnější? A v jakém vztahu k čemu (komu)?

Proti organizačnímu volnoběhu není obrana.

3. Útok z 11. září jako dar boží

Bezpečnostní opatření tzv. západního světa před teroristickými úderem byla odborníky chápána nejpozději od poloviny devadesátých let jako nedostatečná, ale více méně nezměnitelná, protože ve společnosti chyběla vůle schválit radikální, takřka válečnou, změnu bezpečnostního paradigmatu.

Nejen náboženské společnosti, ale také parlamentní demokracie, je v principu konzervativní typ organizace společnosti, což je zřejmé i v bezpečnostní oblasti. Občané se obávají propůjčení větší moci státním orgánům. Nedůvěřují jim, ačkoli ve volbách vyslovují rámcovou důvěru politikům, kteří státní aparát řídí. Proto zásadní změna v bezpečnostní politice mohla nastat jen díky šoku. Útok z 11. září 2001 byl tímto impulsem.

Mediálně velmi efektní požár a hroucení dvou velmi vysokých mrakodrapů v New Yorku rozpoutalo obrovskou bezpečnostní show.

Nepřítel má ideální vlastnosti: Může totéž po 11. září 2001 způsobit kdekoliv na světě, je neviditelný, může použít jakýchkoliv prostředků, bojovat proti němu je třeba všude. Má firemní mezinárodní značku Al-Kaida. Je třeba použít vše dostupné: od kamerových systémů v ulici kde bydlíme přes monitorování internetu až po satelitní systémy, které odhalí hledaného teroristu a dokonce navedou na nepřítele přímo i raketovou střelou. Preventivní monitorování všeho je zahušťováno na provozní režim blížící se válečnému, tedy nepřetržitému monitorování potenciálního nepřítele. Protože nepřítel – terorista může být zastížen kdekoliv na světě a s jakýmikoliv zbraněmi (zdůrazňuje se, že teroristé mohou použít i zbraně hromadného ničení), vnitřní policejní a vnitřní vojenský rozměr zásahu se míší. To je ideální stav pro zvyšování bezpečnostních a vojenských rozpočtů.

Boj proti terorismu je výhodný pro rozvoj vojenských složek i určování států zla, jakými byl Irák Saddáma Husajna, Írán a Severní Korea. Z vojenského hlediska byly tyto státy po roce 2000 neschopné úspěšné agrese vůči svému okolí. Byly ale spolu s teroristy z 11. září 2001 dostatečným argumentem pro roztočení bezpečnostně – vojenských opatření.

3.1. Cesta k operačnímu předpolí

Po rozpadu východního bloku tehdejší EU, stejně jako USA, a státy sousedící se Sovětským Svazem, začaly skrytý, ale úporný boj o ovládnutí bývalé východní zóny. Cílem je dostat se až k hranicím Ruska, které dnes reprezentuje ambice bývalého impéria SSSR, ale i ambice někdejšího carského Ruska.

Jednou z forem posilování vlivu může být i hašení etnických a regionálních požárů v neklidných a zcela mocensky nezajištěných oblastech. NATO sice ztratilo nepřítele, ale nepřítelem, nebo alespoň konkurentem, mohla být později kterákoliv z potenciálních mocností. Území NATO je třeba chránit i vytvářením operačního předpolí kdekoliv na světě. Kde se neuchytí vliv zemí NATO, nastoupí vliv některé z mimoatlantských probouzejících se velmocí.

Proto již na washingtonském summitu NATO v dubnu 1999 byla schválena nová strategická koncepce aliance. V článku 31 koncepce se praví: „... se NATO bude snažit, ve spolupráci s dalšími organizacemi, předcházet konfliktům, nebo pokud by krize již nastala, přispívat k jejímu účinnému překonání, a to v souladu s mezinárodním právem, včetně možnosti vést operace, jež jsou odpovědí na krizi a nejsou upraveny článkem 5.“ Přeloženo z diplomatického do lidského jazyka aliance byla ochotna se angažovat v potlačování konfliktních situací v místech, o které měla aliance zájem.

Předtím se měla aliance angažovat jenom při napadení svých vlastních členů, což je obsah výše zmíněného článku 5.

Za pět let došlo k ještě většímu posunu. Po 11. září 2001 členské státy NATO počítají již běžně s intervencemi svých jednotek za hranicemi NATO, v podstatě kdekoli na světě.

S vojenskou činností na území států NATO se prakticky neuvažuje. Nejbližší válečným bojištěm může být v podstatě celý svět, kromě vlastních zemí NATO. Ale paradoxně tím NATO oslabuje své síly. Nákup většího množství výzbroje pro asymetrické konflikty může ohrozit univerzální akceschopnost armád NATO.

Kromě toho se NATO dostalo do patové situace, kdy na jedné straně chce posilovat svou sílu, na druhou stranu ale hospodářská krize snížila schopnost států NATO vydávat dostatečné částky na zvyšování zbrojních výdajů. Důsledek? USA vyčleňují v rámci NATO již téměř 75 % prostředků (pohled roku 2010), jenom malý zbytek připadá na ostatní státy NATO. Aliance je proto z hlediska budoucnosti na hranici funkčnosti.

Viditelný boj s terorismem polevil. Více práce je odváděno v neviditelném zpravodajském zákulisí (snad). Je málo pilných teroristů, kteří by vraždili o sto šest ve dne v noci na potkání. Z Afghánistánu se stala trapná poziciční válka, o které již dnes veřejně píše komentátoři, že skončí doslova za pár let vítězným útekem USA (a NATO) ze země afghánské.

Teroristé zklamali. Skutečně velkých masakrů ve světě je velmi málo. A pokud jsou, podporují spíše zbrojení v asijských státech. Protizápadních skutečně efektivních (a tím i efektivních) teroristických útoků se nedostává. V posledních letech výbuchy bomb v zemích EU byly spíše otázkou vyřizování vnitrostátních účtů a počet zraněných a mrtvých byl velmi malý.

Protiteroristickou notu trochu oživil jeden trouba 11. prosinec 2010 ve Švédsku. Tehdy v centru Stockholmu vybuchly dvě nálože. Oběti útoku, k němuž se přihlásili islamisté, ale byli to amatéři, protože nosiči bombové smrti nálož předčasně explodovala.

Přesto protiteroristická kampaň pro přípravu na možný další rozsáhlý konflikt (od druhé světové války) přinesla od roku 2001 své ovoce.

3.2. Nový pohled na zbraně hromadného ničení

Dosavadní rozlišení vojenských vyzbrojovacích aktivit a bezpečnostních aktivit je dnes spíše teoretické. Ve skutečnosti cokoliv z obou rovin vyzbrojování může být použito kdykoliv, pokud jsou k tomu nejprůhodnější podmínky.

Např. jaderná ponorka a její střela s plochou dráhou letu může být nasazena proti teroristům, nejen v rámci válečného konfliktu. Podobně jaderné, biologické a chemické zbraně mohou být použity v teroristické válce, nejen v rámci rozsáhlé války. Proto opatření v rámci vnitřní a vnější bezpečnosti státu ve skutečnosti tvoří nedílnou (neoddělitelnou) součást kampaně na posílení bezpečnosti státu od úrovně obcí až po schopnost ovlivňovat mezinárodní politické a ekonomické pozice státu.

To však není možné bez změny paradigmatu i v oblasti zbraní hromadného ničení. Zbraně hromadného ničení (ZHN) již nejsou nejmodernějšími zbraněmi. Naopak, tvrdí ředitel Institutu pro výzkum války a míru při Kolumbijské univerzitě (USA) profesor Richard K. Betts, jehož článek Nová hrozba hromadného zničení, byl uveřejněn v americkém časopise Foreign Affairs January/February 1998. (Vojenské rozhledy, r. 1998, č. 2, s. 132) „Za prvé se stále více a více stávají zbraní slabých, tj. států či aliancí, které jsou vojensky nanejvýš druhé kategorie. I důležitost jednotlivých typů ZHN se posunula. Největší zájem je o biologické zbraně; jaderné zbraně jsou na druhém místě, a až daleko za nimi jsou chemické zbraně.“

Za druhé: hlavními prvky bezpečnostní politiky studené války byly odstrašení a kontrola zbrojení. Ale vůči některým novým hrozbám nelze provádět politiku odstrašení a kontrola zbrojení s ohledem na ZHN byla marginalizována. V některých případech může politika odstrašení a kontrola zbrojení mít zcela opačné účinky.

Za třetí: některé z metod, které by mohly vyřešit současné ohrožení ZHN novými způsoby, nemusí být na veřejnosti populární. Jde o program civilní obrany, je odmítán a zesměšňován. Některá z neefektivnějších opatření zabránění útokům uvnitř Spojených států mohou ohrozit tradiční občanské svobody.

Za čtvrté by snížení nebezpečí útoku ZHN uvnitř USA mohlo mít i důsledky pro zahraniční politiku. Mohlo by vyžadovat stažení se z některých konfliktních oblastí. Americká aktivita, která je hlavní zárukou současné mezinárodní stability, se tak paradoxně stává primárním zdrojem americké zranitelnosti,“ uvádí Betts.

Stručně řečeno: dnes bude strategických zbraní (ZHN) použito na taktické úrovni kýmkoliv, kdekoli a kdykoliv. Ve světě terorismu byla překročena pomyslná hranice mezi účelovými teroristickými akcemi a údery zaměřenými na plošné potrestání celých národů a politicko – náboženských skupin. Kdyby teroristé měli 11. září

k dispozici taktické atomové bomby, nepoužívali by k úderu komplikovaného únosu dopravních letadel plných hrůzou se potících lidí. Také použití chemických či biologických zbraní je limitováno dostupností, možností relativně nenápadné a laciné výroby a dostatečné účinnosti.

Pokud bude ZHN dostupná, aniž by to vzbudilo pozornost výzvědných služeb, bude ZHN použita. Spíše je s podivem, že k něčemu takovému dosud nedošlo.

3.3. Globální bezpečnost je regionální bezpečností

Čekání na změnu bezpečnostní politiky bylo možné viditelně sledovat od poloviny devadesátých let. Bylo třeba přizpůsobit monitorování společnosti vyšší dynamice výměny informací mezi lidmi.

V době, kdy ještě dýmaly trosky newyorských dvojčat, bylo prorokováno, že využívání internetu prudce vzroste. Internet byl v devadesátých letech chápán jako projev nového věku, nové svobody. Ve skutečnosti je to komunikační oceán, který musí být monitorován bezpečnostními organizacemi, aby v elektronických stopách byli vysledováni teroristé na cestě k úderům.

Zvyšování kontroly pohybu osob, zboží a informací bylo do 10. září 2001 zcela logicky chápáno jako omezování svobody, protože mágové globalizace káží o celosvětové vesnici a vzbuzují pocit volného svobodného pohybu a konání v celoplanetárním měřítku.

Jenže globalizace je jen idea, určitý typ quasi - náboženského vyznání. Ve skutečnosti je třeba ponechat globální svět rozsekaný na regiony kontrolovatelné neviditelnými, ale účinnými závorami.

Nová bezpečnostní politika po 11. září 2001 zní: Člověk má právo být „globálním“ občanem jen když je věrným, uctivým a tvárným „regionálním“ občanem. Tedy v případě, že splní pravidla hry regionálně působících bezpečnostních „testovacích“ policejních struktur. Globalizovaný prostor se v tom okamžiku stává iluzí. O lidské šanci v globálním prostoru bude rozhodovat hodnocení z domovské „střediskové vesničky“? Stalo se. Jenom se o tom nepíše.

3.3.1. Nové parametry bezpečnosti

S rostoucí svobodou pohybu musí růst schopnost svobodný projev co nejrychleji, kdekoli a kdykoli kontrolovat, řekl by orwellovský evangelista. Nové evangelium bezpečnosti zní: Je svatou povinností mít

- a) schopnost zjistit kdekoli a kdykoli pohyb nebezpečných osob (kamerové systémy)
- b) v reálném čase zjistit obsah jejich elektronické komunikace (preventivní monitorování)
- c) operativně zjišťovat dostupné informace o osobě, pokud chce opustit dosavadní teritorium pobytu nebo vstoupit na území jiného subjektu (organizace, státu).
- d) nutnost zcela podrobně zjišťovat všechny dostupné informace o cizinci (ale i o hmotném nákladu, např. přepravním kontejneru), pokud chce vstoupit do „mého“ teritoria.

Nové parametry bezpečnosti, reagující na zrychlený pohyb osob a rozvoj elektronické komunikace, byli lidé ochotni přijmout, nebo alespoň pasivně tolerovat, (což státním úředníkům bohatě stačí) v rámci zvýšených bezpečnostních opatření, až po úleku z teroru 11. září.

4. Modlitba za první biologický útok

Další změnou, na kterou čekají bezpečnostní složky na celém světě, je první skutečný biologický útok s masovými následky, čili obdoba 11. září 2001.

Ideální by byly stovky až tisíce nakažených a další stovky nakažených, letících do jiných koutů světa. Potom by orwellovský evangelista miloval teroristy absolutně. Změna vnitřních a vnějších bezpečnostních parametrů v tzv. globalizovaném světě by byla dokonalá.

Dosavadní stav: Vzrůstá význam zajištění maximální bezpečnosti v malém regionu, kde je nutné identifikovat nebezpečnost (specifickou odlišnost) jednotlivé osoby. Pokud je pro bezpečnostní aparát regionu určitá osoba nebezpečná, je třeba nebezpečnou osobu monitorovat, ať se pohybuje kdekoli ve světě, pokud ji nelze držet pouze v omezeném prostoru původního regionu. Jenom tak lze zajistit stabilitu našeho světa (tedy v našem případě euro – atlantického prostoru v rámci NATO).

Stav po biologickém útoku: Mezi biologickou a ideologickou infekcí není z hlediska bezpečnostního aparátu velký rozdíl. Po výskytu biologických zbraní by bylo možné požadovat po osobách zcela zákonně i určitý itinerář kontaktů a plánovaného pohybu mimo vlastní region pobytu. Odchytky od pohybu musí být hlášeny, jinak správní orgán může přistoupit k sankcím.

Je to nutné, kdyby se náhodou osoba A pohybovala v určitém místě blízko osoby B, kterou je třeba izolovat kvůli infekci. Nelze přehlédnout, že totéž již bylo ve značně omezenějším rozsahu uplatňováno po krátkou dobu při opatřeních proti SARS či ptačí chřipce.

Pokud by takové preventivní monitorování bylo zavedeno, což je jen otázkou času, lidé, organizace a objekty, které sledovaná nepohodlná osoba navštíví, jsou vyhodnoceny jako „informačně infikované“, stihne je kletba podezření a musí být zahrnuty do preventivního „hygienického“ dozoru. Mělo by být monitorováno, zda náhodou také nejsou nakaženi informační infekcí nepohodlné osoby. Aby tohoto stavu podrobného

preventivního monitorování bylo dosaženo, stačí pouze maličkost: Biologické 11. září a alespoň několik set mrtvých (či alespoň nakažených), aby případ byl mediálně dobře využitelný k bezpečnostní hysterii.

5. *Terorismus omezených perspektiv*

Útok z 11. září 2001 je pozitivní zprávou v tom, že ukazuje na limity teroristů.

Po skončení studené války cíle agresivních skupin musely začít spoléhat na zdroje sympatizantů, kteří nemají zázemí mocenských arzenálů. Agresivní skupiny nemají prostředky k nepřetržité kampani, akce jsou krátkodobé, skupiny mají omezené možnosti zisků a omezený nábor odborníků, protože neposkytují kariérní růst. Proto teror je jen přechodnou aktivitou před přerodělováním moci. Nevytváří mocenskou strukturu. Jen ji narušuje ve prospěch jiné mocenské struktury.

Pikantní na terorismu je, že z jeho akcí může těžit kdokoliv, kdo má dostatek prostředků, aby zaplnil mocenské, hospodářské, politické případně náboženské vakuum, které se objeví v prostoru tragédie po teroristickém útoku. Veškeré výhody z teroristické akce si proto může přičíst na své konto i postižený. V případě útoku z 11. září 2001 v USA to byla státní administrativa USA.

5.1. *Útok z 11. září 2001 jako samozřejmost a průměrnost*

Pro pochopení dnes již legendárního útoku z 11. září je nutné neustále opakovat, že útok byl:

- technicky jednoduchou teroristickou akcí s minimem inovací, místo běžného automobilu bylo k útoku využito letadlo,
- pouze organizačně byl úder daleko náročnější (tím i rizikovější pro nebezpečí prozrazení),
- pro svoji složitost při přípravě není inspirující,
- letadla jako zbraň destrukce byla obecně očekávána, tedy samozřejmá,
- útok na 2 budovy WTO byl mimořádně efektivní, protože způsobil televizním živým přenosem kolektivní šokovou infekci ze znesvěcení symbolu akceschopnosti severoamerické společnosti,
- proti předpokladu byl účinek úderu poloviční, protože škody a oběti v objektu Pentagonu byly značně omezené, plnohodnotná destrukce nastala jen v mrakodrapech WTO, jedno letadlo ani nedosáhlo svého cíle,
- útok nezpůsobil ani významné škody v burzovním světě, ani faktické ochromení newyorské burzy, protože se jednalo jen o zcela omezený bodový úder na několik budov,
- zajímavým, ale zcela vedlejším produktem útoku, jsou ztráty na reklamách televizních společností, které místo reklam přenášely teroristické trauma,
- ekonomické škody ze zastavení letecké dopravy nad USA po útoku a dlouhodobější pokles zájmu o leteckou dopravu byly pro letecké společnosti významné, ale jen prohloubily dosavadní potíže leteckých společností.
- dvou a půlleté období po 11. září 2001 prokázalo limity teroristů, protože šoku z atentátu nedokázali využít k rozpoutání série podobně efektivních úderů, které by vedly k ochromení státní správy a ekonomiky USA a dalších cílových zemí. Vzpomínkové výbuchy 11. března 2003 v Madridu toto konstatování koncepční neschopnosti jen umocnily,
- tím bylo prokázáno, že terorismus není efektivní zbraní, pouze bodově destruktivní. Nemůže při dnešním tempu útoků narušit systém, pouze může přivodit personální změny na vedoucích pozicích v systému.

5.2. *Útok v Oslo jako pozoruhodná varianta všednosti*

Masakr v Osle spáchal jeden nebo více útočníků? Z hlediska ideologického a politického to není podstatné, důležité to je jenom z hlediska trestně právního. Útočník vždy patří do nějaké skupiny sympatizantů, a počet útočníků představuje jenom otázku zvolené techniky útoku. Zda byl zadržený dvaatřicetiletý norský útočník do své role někým šikovně vmanipulován, nebo je to především jeho vize, není podstatné. Jde pouze o míru případné manipulace s útočníkem. Zajímavá je především technika útoků:

- šlo o technicky jednoduchou teroristickou akci s užitím běžného automobilu jako nosiče trhavin,
- snaha zastřelit co nejvíce lidí u většiny masových vražd dosahovala výkonu do 60 zastřelených a byla většinou spojená s psychickou poruchou, osobními a místními problémy. U lidí motivovaných k zavraždění co nejvíce lidí s pomocí střelné zbraně, většinou počet mrtvých byl omezený. Vrazi střílí v emočním vypětí, jsou v časové tísní, oběti před ním utíkají. Proto je střelba vraha nepřesná. Tyto faktory se podařilo vrahovi z Oslo eliminovat jen z části,
- k útoku došlo na ostrově plném lidí, ze kterého nebylo v době střelby úniku jinak než plaváním, a kdo střílel, měl čas střílet na oběti z bezprostřední blízkosti, a mnoho mohl dosáhnout, protože se nedokázaly skrýt. Z tohoto hlediska byl stejně výsledek jeho vraždění jenom průměrný,

- útok na ostrově byl přesto efektivní, protože proti střelbě nemohla na místě rychle zasáhnout policie.

5.3. Kruhy zkázy

Terorismus je především nebezpečný pro kariéru politiků, úředníků bezpečnostního aparátu a státních institucí. Oběti atentátu jsou na obou stranách barikády především vnímány jako prostředek nátlaku.

Terorista působí jako ten, kdo hodí do vody kámen. Dramatické změny na vodní hladině způsobí kámen jen v místě dopadu. Dále se po hladině šíří jen stále menší kruhy vlnek. Čím více se vzdalují vlnky od místa dopadu kamene na hladinu, tím méně pohupují realitou.

Bezpečnostní složky a management státu většinou nemohou ovlivnit dopad kamene na hladinu, ale následného šíření kruhů na hladině se snaží využít ve svůj prospěch nebo alespoň minimalizovat škody způsobené hysterií propukající po útoku.

Reakci na teroristický útok lze popsat jako reakci na pět zón (kruhů) důsledků:

1. Vnitřní kruh zkázy

V okamžiku výbuchu jde o ryze taktickou situaci, o prostor s největšími přímými škodami. Z následků teroristické akce lze vyvodit závěry o taktice, technických způsobem a komunikaci teroristů před a během útoku. Teroristická akce především odhalí slabiny teroristů.

Útok na dva mrakodrapy WTO v New Yorku a na washingtonský Pentagon byl strategicky bezvýznamný. Byly použity velké létající nákladáky plné leteckého paliva a lidského zděšení. Byl to signál, že teroristé ve skutečnosti nemohou USA účinně ohrozit. Madridské atentáty v roce 2003 byly v epicentru ještě méně účinné, protože své poselství nesly pouze v batozích. Ze strategického hlediska byly útoky debaklem.

Útok 22. července 2011 v Oslo způsobil jen menší materiální škody, jde jenom o bezpečnostní epizodu, protože mrtvých je méně než sto osob bez smrti tzv. významných osobností.

2. Kruh komunikačních důsledků

Kromě přímých škod v epicentru teroristické akce dochází k narušení komunikačních, energetických a personálních vazeb. Čím je teroristická akce větší, tím může mít větší vliv na plynulost pohybu materiálu, energie a lidí v regionu. V okolí WTO nejezdilo metro a byly zablokované ulice, strachem byla uzemněna letecká doprava. Podobné problémy, byť v menším rozsahu, byly i v Madridu. Tato negativa jsou ale krátkodobá. V Oslo též, protože v pondělí, tedy po třech dnech, tam byla uzavřena kvůli opravám jenom jedna ulice.

Plusová hodnota: Krizová situace také prověřila funkčnost a efektivitu řízení integrovaného záchranného systému. Získané poznatky jsou jedinečné, nedají se získat při cvičných akcích.

3. Krize správního a bezpečnostního aparátu

Třetí kruh důsledků směrem od epicentra zasahuje vedení samosprávy a státní správy. S teroristickou akcí se rozmáhá politická infekce strachu a alibismu. Následné personální otřesy v bezpečnostních a ozbrojených složkách nemusí být přímo úměrné technickému a organizačnímu zajištění bezpečnosti na místě události, ale spíše mediálně – politickému tlaku.

Z tohoto administrativního kruhu telefonů a zasedacích místností plných sedících a radících se zadků v politicko - manažerských kalhotách a sukních, vzniká největší tlak do vnějších kruhů vzdalujících se od epicentra teroristické události, tzn. do politické oblasti.

Akce teroristů ohrožují především klidnou kariéru tisíců lidí živených mechanismy politiky a správy státu.

Výsledek úspěšné teroristické akce je vždy stejný: je to pro veřejnost, tedy voliče, důkaz nezvládnutí prevence a aktivní obrany před terorismem. Je třeba vyrobit viníky bezprostředního selhání bezpečnosti v oblasti úderu.

V Oslo vedení policie musí obhájit, že dorazila na ostrov tak, jak to jen nejdříve šlo. A že policie a tajné služby nemohly nervózního atentátníka včas zastavit.

4. Využití zbytkového efektu teroristické akce

Vnější kruh zaměstnanců státní správy, kteří se nedostávají ke svým funkcím volbami, ale odbornou kvalifikací, pociťuje jen lehké závany, drobné zavlnění ve větší vzdálenosti od teroristického útoku.

Odborníci státních institucí formují přidanou hodnotu teroristických akcí - prosazení tvrdších nových zákonných norem, zpřísnujících oborových a služebních směrnic a technických předpisů. Teroristická akce otevírá pokladnu pro financování speciálních projektů v rámci bezpečnostních, vojenských a ekonomických opatření, které se předtím zdály spíše nadbytečným harašením strachem. Největší profit z teroristických akcí na světě nemají teroristé, ale tisíce odborníků, kteří žijí z této čtvrté vlny, zabývající se problematikou bezpečnosti. Přitom až na několik řídicích bossů nemusejí mít obavu, že budou přímo odpovědní za zajištění bezpečnosti v určité oblasti.

5. Globální ozvěna teroru

Ekonomické a zahraničně politické pozadí představuje vnější kruh důsledků zaměřený do globálního prostoru.

Vlna destrukce se mění se vzrůstající vzdáleností od epicentra teroristické akce v takřka nepostizitelný vánek

reprezentovaný vyzářováním vln televizních a rozhlasových vysílačů a internetu. Naplňují bedničky přijímačů informačním hlukem o krvavostech a hrůze. Tyto vlny informací vyzářují až do globalizačního vzduchoprázdna virtuálních vztahů a důsledků. To je poslední, takřka neviditelná vlnka důsledků teroru.

Teroristické akce mají na vlně virtuálních dopadů vliv na burzovní výkyvy, na cenu ropy, ale i dalších komodit, na investiční strategii investorů v postižené oblasti. To vše může mít i nepřímé vzdálené důsledky. Dokonce mohou být rozehrána neexistující nebo zkresleně komentovaná opatření vytvářející alternativní fantomatickou politickou situaci. Příkladem je úspěšná snaha španělské administrativy bez hodnověrných důkazů přesvědčit Radu bezpečnosti OSN k rezoluci, v níž odsoudila ETA jako pachatele madridského krveprolití z 11. března 2003. Pro Radu bezpečnosti to není dobrá vizitka.

Po 11. září 2001 se burza zachovala v následujících dnech přiměřeně situaci, podobná situace nastala po 11. březnu 2003. Po atentátech sice evropské burzy propadly, ale burzovní trh by krátkodobě citlivý i po 11. září. Geopolitická rizika jsou vyšší než dříve a proto si burzovní trh na podobné šoky již zvykl. Pokud nebudou teroristé schopni atentáty madridského typu (batohové bomby) opakovat v různých částech Evropy v rozmezí několika málo týdnů, vliv teroristů na akciové trhy je v podstatě mizivý.

Na odborně připravené a provedené útoky proti klíčovým podnikům či energetickým zdrojům, se dosud čeká.

6. Na obětech nezáleží

Teroristické akce jsou z dlouhodobého hlediska velmi málo efektivní, protože mají minimální destrukční hodnotu. Na teroristickou akci doplatí v podstatě jenom přímé oběti, čili mrtví, zmrzačení, a odvolaní funkcionáři, kteří údajně nedovedli atentátu zabránit.

Oběti jsou hlavním produktem, se kterým obě strany pracují. Oběťmi teroristé vyrábějí v napadené společnosti strach a tlak na úředníky, aby vyhověli jejich požadavkům, nebo je alespoň uvádějí do chaosu, tedy do špatných rozhodnutí, která poškozují společenské klima. Oběti ale pracují i proti teroristům. Poskytují záminku k ještě tvrdšímu postupu nejen vůči teroristům, ale v podstatě vůči všem, kteří ohrožují kariéru řídicích a správních úředníků „extrémními“ názory a požadavky.

Fyzické oběti se rozplývají v průmyslu strachu: Zůstává otázka využití pocitu strachu, hněvu a odporu.

Terorismus proto je technický, ne ideologický problém. Vyrovnání se s terorismem je v rovině informační a organizační. Nezáleží na obětech útoku, ale na způsobu, jak se s útokem systém vyrovná. Jak ho zužitkuje ve svůj prospěch... Lidí je dost, jsou nahraditelní, kromě toho jsou odolní. Na opakovanou zátěž si zvyknou. Proto jsou teroristické útoky v Izraeli ze strategického hlediska neúčinné. Lidé si na atentáty zvykli.

Lidé si rychle zvykají i v zónách, kde ještě nedávno byl klid. Např. teroristický atentát z 9. prosince 2003 u hotelu National, vzdáleného pouhých 145 metrů od moskevského Kremlu, zajímal více ruská média než samotné Moskvané. Téměř všechny deníky si kladly jednu otázku: Kdy konečně vláda teroristickým útokům zamezí...

Moskvané by měli prožívat šok. List Izvestija navíc připomíná, že k tragédii došlo právě 9. prosince, tedy v den devátého výročí zahájení války proti Čechensku, kterou zahájil tehdejší prezident Boris Jelcin. Obyvatelé ruské metropole však šok ani strach navzdory očekávání nepocítují. Moskva byla o den později jako jindy plná spěchajících chodců, vozovky byly jako vždy přeplněny chaoticky popojíždějícími automobily, jejichž řidiči připomínají sebevrahy. „Zvykli jsme si. Výbuchy přicházejí, lidé umírají, ale život jde dál," říká publicista a dopisovatel našeho listu Igor Někrasov. „Když došlo před rokem k tragédii v divadle na Dubovce, zahynul tam náš přítel. Byli jsme s manželkou na jeho pohřbu. Je to strašné, ale nelze se tomu poddávat," říká Igor.

"Žijeme v permanentním stresu," tvrdí moskevská psychoanalytička Nataša Blochinová. "Stres je zakódován v buňkách našeho těla." Co zbývá v situaci, kdy napětí, stresy a křeče, projevující se téměř v každém okamžiku lidského života, hrozí, že člověka nemilosrdně sešrotují? "Stres je křeč, kterou je třeba rozhodit," říká Nataša. "Je-li ti do pláče, musíš roztáhnout koutky úst co nejvíce. Tělo poroučí pocitům, a tak se začneš smát. Možná hloupě, ale přesto to bude smích. Smích vždycky zabíjí stres. Stres je tedy možno kontrolovat," tvrdí psychoanalytička. (Hospodářské noviny 11. 12. 2003, Moskvané už strach nepocítují, zvykli si)

Podobná byla situace po explozi v moskevském metru v únoru 2004. Lidé museli jezdit metrem dál, protože neměli k dispozici rychlejší dopravní prostředek, kterým by se dostali do práce a domů.

Změna v účinnosti teroristických akcí by mohla nastat jen v případě, že teroristé opakovaně, ne jen jednou, použijí zbraně hromadného ničení. Jinak budou mít největší prospěch z atentátů pohřební služby, prodejci květin a prodejci bezpečnostních zařízení. Prostě život jde dál, a každý, kdo může, se snaží na teroristické akci nějak vydělat. V tom je největší slabina terorismu.

V Norsku po 22. červenci 2011 si společnost zažije nejméně měsíc hysterické psychoterapie, která se postupně uklidní. Pseudolevicově orientovaní politici nejen v Norsku si z toho, co se stalo, vytvoří protipravicové téma. Případně protikřesťanské téma, ačkoliv správně by měla být nevole zaměřena jen na zcela přesně definované protestantské uskupení, pokud v nějakém získával útočník „duchovní“ posilu pro své fantasmagorie vrcholící výbuchem a střelbou.

6.1. Utajovaná lhostejnost vůči terorismu

Po stránce technické nepředstavují teroristé mimořádné riziko. Pokud nemohou přejít v rozsáhlou bojovou činnost, tedy nemohou-li rozpoutat velmi rozsáhlou občanskou válku nebo válku klasického typu, jsou jen obtěžujícím faktorem, jako byla IRA nebo ETA, nebo palestínští sebevražední výbušní rozstříkovači sebe sama v izraelských ulicích.

Ve světě moci bude brzy závažnějším problémem další blížící se kolo rozdělování moci mezi mocnostmi. Proto nezažíváme skutečné křížové tažení proti terorismu, ale převážně účelová tažení na politickou objednávku.

Po stránce psychologické získávají i teroristé určitou přidanou hodnotu ze své činnosti. Nutí napadený systém (sít) předstírat, že jeví zájem o problémy, ze kterých terorismus údajně vyvěrá. Tyto teatrální až rituální akce pořádané politiky slouží nebojové složce terorismu k citovému a politickému vydírání nepřítele.

Jak nutí terorismus nejen profesionální žvanily (politiky), ale také své oběti, k rituálním obřadům, bylo dobře vidět např. 22. 9. 2003, kdy jednalo o kořenech terorismu a jejich likvidaci patnáct hlav států a vlád, diplomaté a experti z dalších zemí v New Yorku na konferenci u příležitosti zasedání Valného shromáždění OSN.

„Nemůžeme bojovat jen s teroristy. Musíme si získat srdce a myšlení lidí,“ řekl podle stanice BBC v úvodním projevu generální tajemník OSN Kofi Annan, podle něhož nelze terorismus porazit jen vojenskými prostředky.“ Francouzský prezident Jacques Chirac v rámci rituálního obřadu navrhl vyhlásit 11. září dnem boje proti terorismu. Dodal, že tento boj není jen věcí policie a ozbrojených složek, nýbrž i „zamyšlení nad chybami naší doby“.

Stejně bezobsažné byly i řeči obětí teroristických akcí, které byly na tento obřad přivezeny. „Vůči pachatelům útoku necítím nenávist a nehledám pomstu,“ uvedla ve svém svědectví devětatvacetiletá Thiolin z Bali, kde v říjnu 2002 zahynulo při atentátu přes dvě stě lidí. "Jsem přesvědčena, že Bůh je potrestá podle svého." (Hospodářské noviny 23. 9. 2003)

Tyto zcela jalové výlevy, podobně jako plané teroristické proklamace, svědčí o tom, že terorismus můžeme považovat jenom za krajní způsob skupinového prosazování politiky.

Norský ministr zahraničí Kjell Magne Bondevik (Hospodářské noviny 23. 9. 2003) popsal mlhovinu motivů vedoucí k terorismu jako nenávist. Podle Bondevika teroristé často využívají chudoby a náboženství, ale problém je širší. "Má to co dělat s nenávistí," řekl Bondevik, citovaný agenturou Reuters. Shodou okolností Norova slova potvrdil v červenci 2011 teroristickou kreací jeho spoluobčan.

Terorismus je technickým ne ideologickým projevem netrpělivosti duše. Je to krajní způsob spoluúčasti na politice čili extrémní způsob sebevyjádření.

Typický terorista je původem ze středních vrstev s průměrnými nebo nadprůměrnými příjmy a vyšším vzděláním. V posledních letech velice módní sebevražedné útoky nemají ani přímou oporu v náboženském učení islámu. Mezi sebevrahy jsou i velmi vlažně praktikující, až k náboženství lhostejní muslimové, někteří patří k jinému náboženství. Terorismus proto není ze strategického hlediska ničím závažným. Nejedná se o určitý politický či náboženský směr, ale o specifickou útočnou taktiku, nic více. Vrah z Oslo (2011) také nepatří mezi osoby z existenčního okraje společnosti.

6.3. Dobrá zpráva o budoucnosti teroru

Terorismus není filozofií, ale způsobem boje. Módně se nazývá asymetrickým bojem. Pro budoucnost nepředstavuje děsivou alternativu.

Jde o způsob boje, který může slavit úspěch pouze v prostředí, které je na straně asymetrických bojovníků, především v rámci občanské partyzánské války. Nebo v případě, že se bude jednat o dobře připravené profesionály, kteří se obejdou bez zázemí.

Terorismus je doplňkovou zbraní k politickému dialogu. Může pouze urychlovat jednání. Skutečně efektivním způsobem boje se může stát jen při použití zbraní hromadného ničení (ZHN). Teoretici terorismu jistě již dospěli k tomuto poznání. Ale naštěstí pro „ty ostatní“, výroba ZHN ještě není na takovém stupni jako výroba jednoduchých „katušič“ nebo na dálku odpalovaných náložích s klasickou výbušninou.

6.4. Nebezpečí nízké intenzity

Sebevražedné atentáty se staly novým takřka masovým fenoménem islámského terorismu. Z hlediska bezpečnostní prognózy jsou dobrou zprávou, protože signalizují spíše bezmoc, než vzrůstající nebezpečí terorismu. Jsou signálem, že z dlouhodobého hlediska teroristé nemají dostatečný mocenský a zbrojní potenciál, aby mohli něco zásadně změnit. Ale mohou všední den obyčejného člověka změnit v peklo...

Sebevražedný atentátník přijímá extrémní konfrontaci, protože nezná efektivnější a dlouhodobější způsob boje. Příliš jsme si ale zvykli vydávat sebevražedné atentáty za typický rukopis islámských teroristických komand. Útok islamistů ale nemusí být nutně sebevražedný, jak dokazuje např. situace v Madridu z 11. března 2003. Nejhorší variantou útoku je precizně připravený atentát sebevraha s naprostým minimem stop, které nedovolí identifikovat strůjce úderu. Zda se přihlásí k útokům některá teroristická organizace nemusí být hodnověrné hledisko. Vždyť i v Oslu se k bombovému útoku zprvu přihlásila jakási islámská skupina.

Teroristické útoky jsou nepříjemné svou nepředvídatelností, ale svými důsledky představují v současnosti jen nebezpečí nízké intenzity. Nic na tom nemůže změnit ani případné použití zbraní hromadného ničení. Svět se nemění jednotlivými údery, ale intenzivní kampaní.

7. Mocenská samozřejmost

Konzervativní prezident Bush je zbytečně obviňován, že na 11. září 2001 zareagoval zcela účelově, ve prospěch neokonzervativců a především ropné lobby. Domnívám se, že na teroristický úder 11. září by reagovala stejným způsobem demokratická i konzervativní vláda USA. Šok z mediálně velmi zdařile prezentovaného útoku dával možnost radikální změny bezpečnostních a vojenských postupů ve světě. Tuto šanci nemohla odmítnout vláda demokratů ani konzervativců.

Americká protiteroristická kampaň v Afghánistánu a útok na Irák je samozřejmostí, vyplývající z vojenského potenciálu USA a z příznivých okolností nakloněných oběma akcím.

Kritici správně uvádějí: „... nebyla to válka. Těsně po 11. září se o útocích hovořilo, podobně jako o výbuchu bomby ve Světovém obchodním centru v roce 1993 či o výbuchu Federální budovy Alfreda P. Murraha v Oklahoma City v roce 1995, jako o aktech kriminální brutality, za kterou by měli být ti, kteří jsou za ně zodpovědní, jak uvedl prezident, „postaveni před soud“. Do 9 dní však byla válka už v plném proudu. Na společném zasedání kongresu 20. září ji Bush popsal jako novou značku boje, „jiného, než jsme kdy viděli“, „plného tajných operací, a dokonce s tajným (utajeným) úspěchem“. ... Bush a Cheney vnutili veřejnosti myšlenku asymetrické války, resp. války „4. generace“, kdy je národní stát zatažen do konfliktu s „nestátním aktérem“ (Britské listy 31.1.2005 - Jonathan Raban, Pravda o terorismu.)

Teroristický útok z 11. září musel být vykoupen protiakcí. Kolektivní duše národa si vyžaduje pomstu za pokoření, které bylo zcela správně přirovnání k pokoření z Pearl Harboru (7. 12. 1942). Je otázkou, zda by klidné a pečlivé vyšetřování teroristického útoku nakonec prokázalo přímou vazbu na organizaci Al-Kaida. Jisté je, že kolektivní duch teroristů v té době byl hodně inspirován afghánským prostředím bin Ládinových táborů. Úder z 11. září a obsazení Afghánistánu byly vedeny ve stejném duchu kolektivní viny. Lidé pod údery unesených letadel trpěli za americkou politiku, Taliban a lidé kolem bin Ladina měli trpět za sebevražedné únosce z 11. září.

Postskriptum: Afghánistán jako poznaná nutnost

Reakce na teroristickou akci může skončit jinak, než bylo chytrými politiky plánováno. Typickým příkladem je Afghánistán. Psychoterapie Američanů po 11. září 2001 v Afghánistánu fungovala, ale protáhla se. Stála mezitím přes 2600 mrtvých vojáků NATO (srpen 2011), a aliance odejde do několika let z Afghánistánu poražena. Do politické aktivní služby se vrátí opět Talibán – byť tentokrát (snad) v umírněnější formě.

Likvidace vládnoucího hnutí Talibán v Afghánistánu byla přes velkou vzdálenost od USA (a atlantských států) vojensky schůdná, protože pozemní operace, tzn. obsazení celého Afghánistánu, mohla zajistit ozbrojená opozice podporovaná moderním letectvem křesťanů.

Akce byla žádoucí i proto, že mohly USA rozšířit afghánskou akcí svůj vojenský vliv ve střední Asii a v blízkosti ruských hranic. Zároveň byla pro západní ekonomiku získána rámcová kontrola nad územím, kudy lze vést strategickou dopravu ropy či zemního plynu. Není od věci připomenout, že Gruzie leží na ropné cestě a v rámci afghánského tažení i tam získaly USA významný vliv. V důsledku toho je Gruzie podporovaná USA. Nový uvažovaný plynovod přes Afghánistán a Pákistán až do Indie by zbavil Asii transportní závislosti na Rusku.

Post 1. Mocenská psychoterapie

Již za vlády prezidenta Clintona byl v kurzu směr úderu Al-Kaida a bagdáský Saddám byl traumatizující skvrnou na mocenské politické mapě.

Clinton udržoval aktivně bezletové zóny v Iráku, americká a britská letadla byla pány iráckého vzdušného prostoru, ale existence Saddámovy bagdáského režimu byla důkazem vojenské a politické polovičatosti Západu, důkazem, že je možné západnímu pojetí politiky vzdorovat. V roce 1998 návrh Clintona na vojenský zásah nebyl v Radě bezpečnosti OSN podpořen uplatněním práva veta ze strany Ruska a Číny. Byl proto v prosinci 1998 po čtyři dny jednostranně Američany bombardován Bagdád.

Bush mladší se zachoval stejně jako by se zachovali demokraté. Boj s terorismem by byl po 11. září vítanou záminkou k útoku na Saddáma i pro demokratickou vládu, pokud by ve volbách neztvrdil Bush. Američtí politici byli v permanentním stavu ochoty opožděně, ale přece jenom, provokujícího Saddáma Husajna odstranit.

Uvolnila by se tím i produkce irácké ropy. Tvrdit, že irácké tažení bylo dílem neokonzervativců je tvrzení na hranici pověry. V americké společnosti byl dlouhodobě obecný psychologický souhlas s akcí.

Post 2. Momentální účel je strategický

Je zcela zbytečně Američanům vyčítáno, že ozbrojený kádr Talibanu a Al-Kaidy vyrostl z bojovníků vycvičených za pomoci USA k boji proti sovětským vojskům v Afghánistánu. Tehdy jejich nasazení bylo účelné a jejich další politický vývoj těžko předvídatelný. Bez vyzbrojování islámských dobrovolníků západními státy by nebyla vojska Sovětského svazu v Afghánistánu poražena a nebyla by tím prohloubena krize sovětské moci.

Podobně americká, kuvajtská a saúdsko - arabská podpora režimu Saddáma Husajna ve válce Iráku proti Íránu byla účelová. Sledovala oslabení tehdejší irácké rozpínavosti podněcované agresivně fundamentalistickou verzí islámu. Irák i Írán se válkou vyčerpaly a fundamentalistický Írán dále již nepředstavoval pro své okolí významnou hrozbu. Že irácké vedení použilo proti vlastním Kurdům chemické zbraně a tisíce takto povražďilo? Prioritou bylo vyčerpání Íránu a zabránění mocenské destabilizace ropné oblasti.

Stejně tak ignoroval Západ potlačování práv Kurdů v Turecku. Proč by tedy mělo být Iráku měřeno jiným metrem? Často se uvádí jako příklad zvěrstva, že v březnu 1988 bylo v Iráku 5000 mužů, žen a dětí usmrceno v městě Halabďža chemickou smrtí a 7000 dalších zmrzačeno jedovatým plynem. Západní obchod ani západní špiónážní spolupráci s Irákem to vůbec neovlivnilo. Kurdové byli prostě element, který byl podle potřeby „zpracováván“ od Turecka až po Írán.

Proto např. začátkem sedmdesátých let USA zrušily podporu iráckých Kurdů. Podpora kurdského odboje do té doby sloužila k oslabování Iráku. Změna strategie v zájmu ochrany proamerického iráckého šáhova režimu vedla k zastavení finanční podpory irácké kurdské opozici. Na 30 tisíc kurdských bojovníků se náhle ocitlo ve svízelné situaci, mnozí zahynuli. Henry Kissinger to tehdy komentoval slovy, že tajné operace zpravodajských služeb nelze zaměňovat s misionářstvím, což přesně vystihuje ekonomické zásady politického průmyslu. (Listy 29. 7. 2002, Kurdové včera a dnes, Petr Schnur)

Kdo si vzpomene na léta 1980 – 1984, kdy irácká armáda potlačovala povstání Kurdů? Íráckým Kurdům se přitom dostávalo pomoci od Iráku a iráčtí vzbouření Kurdové se zase spojili s Íránem. V této nepřetržité mocenské souloži každého s každým byla pozdější lapálie ve městě Halabďža drobností. V té době ještě probíhala válka s Íránem. Íráčtí Kurdové proto byli de facto spojenci Íránu. Chemické zbraně užívala irácká armáda proti kurdským povstalcům od roku 1987, taktéž chemické zbraně užívali Irák vůči iráckému vojsku. Až v srpnu 1988 Írán s těžkým srdcem přistoupil na plichtu, protože irácké ofenzívy od dubna do srpna silně decimovaly vyčerpanou iráckou armádu. Tím skončila nerozhodná válka zahájena 9. září 1980 Irákem.

Obsazení Kuvajtu iráckým režimem v roce 1991 stálo za povšimnutí jenom proto, že Irák obsadil významná ropná pole. Kdyby ekonomicky zajímavý byl v Kuvajtu pouze úzký pobřežní pás využívaný pro turistický ruch, okupaci Kuvajtu by sice odsoudila rezoluce OSN, ale zůstal by již součástí Iráku. Kdo by osvobozoval bezvýznamnou poušť s pár hotely na pobřeží?

Politika představuje v praxi především cynické a zcela pragmatické kalkulace s obzorem jenom několika málo let, kdy politici mají šanci být ještě u moci. Proto je nutné vycházet ze zásady, že momentální politický účel (zisk) je strategický. Dnešní zisk je prioritní, protože bez současné výhody by šlo hůře ovlivnit dění v blízké, natož ve vzdálené budoucnosti. Nebezpečí, že dnešní spojenec se může stát zítra nepřítelem, je z hlediska přítomného politického kalkulu přijatelným rizikem.